

Soltész A. Péter

A Lövészt Soha Nem Adták Fel

1956 nyarán a Tokaj környékén töltöttem a szünidőmet a nagybátyám gazdaságában és halvány fogalmam sem volt róla, hogy az országban valami forr. Szeptemberben tanulmányaim folytatására visszatértem Budapestre. 1956 október 23-án azonban még egy tízéves diák számára is nyilvánvalóvá vált, hogy valami jelentős esemény történik. Pesten az Eötvös Loránd Tudományegyetemmel átellenben laktunk. Azon az estén az egyetemi diákok nagy számban gyülekeztek az egyetem előtti téren, magyar zászlókat és transzparenszeket emeltek a magasba, amelyekre tiltakozó jelszavak voltak kiírva. Általában véve forrongás volt. Hallottam, hogy később, a tőlünk csak pár háztömbnyire lévő Magyar Rádióhoz vonultak, és követelték, hogy pontjaikat olvassák be a rádióba. Következő nap egyre több és több embert lehetett látni magyar zászlókkal, amelyekből kivágták a vörös csillagot és a sarló-kalapácsos jelképet. A magyar zászló immár a piros, fehér, zöld sávokból állt, és egy nagy lyuk volt a közepén. Az emberek az alapvető szabadságjogokat követelték, a hatalmon levő kormány távozását és a megszálló szovjet csapatok kivonulását.

Az egyik, az egyetem melletti utcában volt egy magyar laktanya – a katonák közül sokan szintén egyetemi hallgatók voltak. Nemsokára meggyőzték őket, hogy csatlakozzanak a forradalomhoz, s és aztán fegyverekkel és munícióval látták el a felkelőket. Természetesen máshonnan is kerültek elő fegyverek.

Az elkövetkező napokban általános volt a fegyverzaj, hangosra fordultak az események. Azok, akik nem vettek a harcokban közvetlenül részt, mindezt megszokták. Nemsokára hallottam, hogy Nagy Imrét választották a párt új vezetőjének és Rákosinak le kellett mondania. Úgy tűnt, hogy megnyugszanak a dolgok. Az emberek az új, Kossuth címeres zászlóval mutatkoztak. Szórványos harcok fordultak elő az utcákon, egyszer közel a házunkhoz is. Akkor egy férfi részegen lövöldözni kezdett a járkelőkre, mígnem valaki elhúzta őt. A nála talált iratok szerint a titkosrendőrség embere volt, és mint ilyen, a belügyminisztérium rendelete szerint különleges jutalomban részesül, ha leverik a forradalmat.

Berlint és az Elba folyót keresték

Az új kormány azon törekvése, hogy a Nyugat politikailag elismerje, nem járt sikerrel. November 4-én Budapesten elszabadult a pokol. Heves tűzérési tűz, berepülő repülőgépek, bombázás némely helyeken, és a borzasztóan hangos visszaverődő ágyúzás hangja a Szabadság hegyről. Mint kiderült, az oroszok azt állították, hogy kivonják a csapataikat, ám épp az ellenkezője történt. Hallottam, hogy körülbelül 10 fegyveres szovjet csapategységet szabadítottak rá Magyarországra, hogy leverjék a forradalmat. Az ország több részéhez hasonlóan Budapesten is átvették a hatalmat. A megszálló csapatok katonái időnként szóba elegyedtek a hazaiakkal. Hallottam, hogy többen a Szovjetunió távol-keleti területeiről származtak, és csak egy kicsit tudtak oroszul. Meglepő módon Berlint keresték. Azt magyarázták nekik, hogy Németországban vannak, és az általunk Duna folyónak hitt folyó az Elba, és hogy a németeket kell legyőzniük. Sokuk inkább mongolnak nézett ki, nem “fehér” oroszoknak. Korábban, a Magyarországon állomásozó “fehér” oroszok, miután megértették miről van szó, nem igazán harcoltak ellenünk. Némi magyarázatra és térképmutogatásra volt szükség ahhoz, hogy meggyőződjenek arról, igazán Magyarországon és nem Németországban vannak, és mi magyarok vagyunk, nem németek. Ezután kicsit emberibbnek lettek, talán higgadtabbak is.

Ekkor már sok tank volt Budapest utcáin, és gyakran tüzeltek a nekik nem tetsző dolgokra. Számos budapesti épületet kívülről hatalmas kődarabokból építettek, és sok lövés kellett ahhoz, hogy komolyabb kárt lehessen bennük okozni. A Molotov-koktél elég közkedvelté vált, a nagyobb diákok és a felnőttek is egyet-egyet időnként a tankok közé dobtak. Teljes háborús zónák voltak az oroszok és a kommunisták meg a forradalmárok között. Gyakran láttam elszárguló rögtönzött mentőautókat, fehér lepedővel és a ráfestett vöröskereszttel, amint sebesülteket szállítottak.

A városban nehezebbé vált az élet, mivel az élelem nagy része vidékről származott. Ausztriából és Dániából érkeztek élelmiszersegélyek (minden bizonnyal máshonnan is), és én kaptam még sűrített tejkonzervet és csokoládét is. A Magyarországot sújtó bajok súlyát teljességében nem éreztem.

A Nyugat a segélykérésre némileg válaszolt azzal, hogy az oroszokat kivonulásra szólította fel. A Szezei válságra összpontosítva az Egyesült Államok és a Nyugat nem megfelelően cselekedett és nem sietett Magyarország segítségére. Az Egyesült Nemzetek Szervezetétől érkező ellenőrzés hírére az oroszok több tonna táblaüveget rendeltek, hogy pótolják a gépfegyverek és tankok által kilőtt ablakokat. Életemben olyan sok üveget nem láttam. Tűzszünetet hirdettek, és az oroszok időnként teljesen sápadtan ültek a tanktornaikban, mivel egy-egy közlő jött lövés kihúzta őket, és mert "hivatalosan" nem lőhettek vissza.

Nagy Imre elfogása után a túlerőben levő csapatok sok magyart megadásra kényszerítettek. A forradalom korai szakaszában sokan az Amerika Hangjára (VOA) és a Szabad Európára (RFE) állították rádiójukat. Még mindig illegális volt hallgatni ezeket az állomásokat, úgyhogy halkán kellett csinálni. Biztatták a magyarokat, hogy jön a segítség – de nem jött. A mai napig keserűséget érzek amiatt, hogy Amerika nem támogatta az új kormányt. A kommunista Magyarország és a vasfüggöny sokkal hamarabb megbukhatott volna.

Eredetileg sok kommunista szökött nyugat felé, ahol mint szabadságharcosokat üdvözölték őket. Beletelt pár hét, míg a nyugati kormányok észbe kaptak és szűrni kezdték a Magyarországról érkezőket.

Passzív ellenállás otthon

Sok magyar számára nehezzé vált az élet. Most, hogy az oroszok ellenőrzésük alá vonták a várost, bárki, akinek csak távoli köze volt a forradalomhoz, veszélyeztetve volt. Továbbra is jelen volt az ellenállás. Volt egy hely a Kávin téren, ahová valaki nagy nyomtatott betűkkel felírta, hogy "Ruszkik, menjetek haza!". Válaszként tankok érkeztek, és úgy próbálták eltüntetni a feliratot, hogy lőtték az épületet. Nyilvánvalóan dühösek voltak. Csak aztán hagyták abba, hogy meggyőződtek róla, az épületben emberek laknak. Az épület szerencsére túlélte és a felirat nagy része is.

Fegyveres konvojok és géppisztolyos katonák sétáltak párosával az utcákon, főleg "a problémás területeken", hogy fenntartsák a békét. Az Egyetem téren volt egy december eleji lövöldözés. A délután folyamán diákok egy csoportja megpróbált felrobbantani egy konvojt, robbanóanyagot dobtak a járművekre. Valahogy azonban félresikerült a próbálkozásuk. Nemsokára egész csomó tank jelent meg, körbevették az egyetem épületét. Lövöldözés tört ki. Mindnyájan lementünk a pincébe, nehogy bajunk essen. Úgy emlékszem, a lövöldözés órákig tartott.

Én akkor az ötödik osztályba jártam és kötelezően két idegen nyelvet kellett tanulnunk. Az egyik az orosz volt, a másikat választhattuk. Az orosz tanulás segédeszközeként a cirill betűs ábécét kartonkártyákra írtam. Valamilyen ismeretlen okból az orosz és a magyar zászlót kivettem a szobámba, és cirill betűkkel kiraktam mellé "Üdvözöljük".

Keresik a lövészt

Miután a lövöldözés befejeződött, az oroszok megdöngették a főkaput és a házfelügyelőnek ki kellett nyitnia. A katonák elég dühösen csörtettek be, és tudni akarták, ki az épületben működő iskola vezetője. Az egyetemről függetlenül volt egy gép- és gyorsírást oktató iskola is az épületben. Az oroszok azt kiabálták, hogy skola, skola, – iskola, és csak erősködtek, hogy az igazgatóval akarnak beszélni. Tudni akarták, kinek vannak az iskolához kulcsai. Az édesanyámnak volt, hát kirángatták a pincéből. Szerencsére voltak, akik folyékonyan beszéltek oroszul és most tolmácsoltak. A katonák elmondták, hogy az egyik tisztjük halálos lövést kapott, és a lövés ebből a házból jött. Mi csak mondtuk a magunkét, hogy mindenki a pincében tartózkodott, mindenki ijedten várakozott és hogy az iskolában senki sem volt.

A katonák géppisztolyt nyomtak édesanyám hátához, én borzasztóan megrémültem, a szomszédok is, és biztosan ő is félt. Kényszerítették, hogy nyisson ki minden ajtót az iskolában és átkutatták az összes helyiséget. Az orosz kapitány elmagyarázta, hogy az asztalokat és székeket elmozdították, az ablakhoz közel tolták, és valaki az ablakon keresztül lőtt. Addig nem volt hajlandó elmenni, míg meg nem találta a lövészt vagy valakit, aki fény derít az ügyre. Tudtuk, ez mit jelent! A kérdések és válaszok közben továbbra is gépfegyvert nyomtak az anyám hátához. Én nagyon féltem. Sírtam és az egyik szomszéd visszatartott, amennyire csak tudott. Végül a mi lakásunkhoz jutottak, és mivel nem találtak senkit, akit a történetekért okolhattak volna, édesanyámat

fenyegették. Ekkor bementek a szobámba, és meglátták a kis orosz és magyar zászlókat az "Üdvözljük" felirattal. Egy katona rábökött a feliratra, úgy mutatta az anyámra fegyvert fogó mongolnak, és mondott neki valamit. Ez volt az első alkalom, hogy a gépfegyvert elvették az anyám hátától. Ez az epizód nekem nagyon rémisztő emlék, de hál Istennek, minden utóhatás nélkül múlt el.

Pár nappal később, amikor a dolgok lecsendesedtek, a gyerekek kint játszottak az utcán, amilyen sokat csak lehetett. Észrevettük, hogy az utca túloldalán egy öreg szomszéd néni a szeméttároló felé tart. Nyilván fel nem robbant lőszer lehetett benne, és épp amikor a néni odaért, lángra kaphattak egy bedobott cigarettacsikkktól. A lőszer nagy hangosan és minden irányba szétrepülve robbant. Az öreg hölgy az ijedségtől majd meghalt, nem tudta melyik irányba fusson és bújjon. Mi gyerekek ezt természetesen nagyon viccesnek találtuk, és a házunk vastag faajtaja mögé bújva nevtünk.

Elég hamar megjelent a titkosrendőrség és név szerint hívtak bennünket. Nyilván egy osztálytársunk, akivel nem akartunk játszani, jelentett fel, hogy nevetgáltunk. Az ÁVO be akart vinni a városba, de a szomszédok körbevették őket, és követelték, hogy hagyjanak nekünk békét. A titkosrendőrök elmentek, de leszögezték, hogy a vizsgálat még nem ért véget és vissza fognak térni.

A döntés

Egy este a nagybátyám látogatott hozzánk és elmondta, sikerült átjutnia Ausztriába és otthagyta a fiát. A feleségéért és a menyéért jött vissza. Azt mondta, ha akarjuk, átvisz minket is a határon. Nemsokára meghoztuk a döntést. Néhány dolgot átvittünk egy jóbarátunkhoz egy olyan baráthoz, akire az életed is rábízna. Emlékszem, ahogy viszem hozzájuk a hegedűmet. Édesanyám levelet írt a munkahelyére, miszerint esküvőre megyünk Nyugat-Magyarországra, és pár napig nem leszünk itt. Megírt egy másik levelet is, amelyet egy hét múlva kellett kézbesíteni. Ebben az állt, hogy eltört a lába, és még egy hétig nem tud visszajönni. Úgy gondoltuk, ez fedezi majd a távollétünket, és nem fognak keresni. Akkoriban az embernek magával kellett vinnie a személyazonossági igazolványát, amelyben ott volt a név, munkahely, születési hely és egyéb adatok. A rendőrség vagy a katonák igazoltatáskor rögtön látták, ki honnan származik. Decemberben, a nagy napon, a Déli pályaudvarra mentünk, hogy a Sopron felé tartó vonatra szálljunk. Ez volt az osztrák határhoz legközelebb fekvő nagyobb város. A nagybátyám megjelent az állomáson, és azt mondta, hogy a felesége idegösszeroppanást kapott, nem hagyhatja egyedül, így ő most nem tud jönni. Ragaszkodott azonban ahhoz, hogy a menyével jöjjön, és azt állította, körülbelül egy hét múlva ő is utánunk indul.

Javasolta, hogy találkozzunk a barátjával, aki már ismeri az utat és átvezet bennünket. Az éjszakát egy szállodában töltöttük, és másnap kora reggel útnak indultunk. Bár ezt még nem tudtuk, a nagybátyám barátja és a felesége nem akarták kockáztatni, hogy egy egész csapatot vezessenek át. Úgy gondoltuk, hogy majd mindenhová követjük őket. A macska-egér játék egy ideig folyt, aztán csak sikerült lerázniuk minket. Tudtuk, hogy a villamos végállomásától a határ csak pár kilométerre van. Folytattuk utunkat. Amikor már az úton gyalogoltunk, egy lovaskocsi, rajta két férfi, megáll mellettünk. A kocsis így szólt: "Hé, fiúk, kifelé az országból?" Kicsoda – mi? Nem, csak úgy sétálgatunk. Na biztosan, válaszolta, mindenesetre egy kilométer múlva épp az oroszokba fognak belefutni, és úgy elkapják magukat, hogy csak na. A barátom, ez itt, át tudja vinni magukat. Tudtuk, hogy nincs más választásunk, elfogadtuk az ajánlatot. Bementünk az erdőbe. Lassan alkonyodott. Kis idő múltán a vezető mondta, hogy eddig tudott elhozni minket, mert ha elkapják őt, lelövik. Mi meg legalább állíthatjuk, hogy eltévedtünk vagy ilyesmi.

Aztán kérte a bérét. Jó sok készpénzt adtunk neki meg aranyékszereket. Megmutatta az irányt, merre menjünk, és állította, hogy a határtól körülbelül egy-másfél kilométerre lehetünk, és ha egy őrizetlen fahídon átmegyünk, Ausztriában leszünk. Egyre sötétebb és hidegebb lett. Nagyon kemény, fagyos területen gyalogoltunk. Az egyik oldalon erdő volt, a másikon egy tisztás. Egyszer mintha motorzúgást hallottam volna. Mondtam a többieknek, hogy valamit hallok, de nem hallgattak rám. Kiabálnom kellett, hogy a mamám higgyen nekem. Már a közeledő fényeket is láttam. Csak pár másodpercünk volt, hogy elrejtőzzünk a bokrok közé, és a harci jármű már el is húzott mellettünk. Úgy döntöttünk, hogy a biztonság kedvéért az erdőben folytatjuk tovább. Holdfényes éjszaka volt. És megint hangokat hallottam. Lebuktunk, visszatartottuk a lélegzetünket. Hallottuk, ahogy orosz katonák beszélgettek és cigarettáztak. Egyikük felénk dobta a cigarettacsikket. Szerencsére elmentek. Rájöttünk, hogy a vezetőnk vagy egyenesen az orosz táborba küldött minket, vagy diszlexiás volt. A balra kanyarokat jobbra váltottattuk, és tovább mentünk. Éjfél lehetett, amikor rátaláltunk egy útnak kinéző részre, amely nem volt kikövezve, ám frissen volt szántva. Tanakodtunk, ugyan mit fognak oda vetni december közepén.

Piros-fehér-piros zászlók

Ezután körülbelül további félórán át gyalogoltunk. A jobb oldalunkon vasúti talpfák voltak halomba rakva és mi már olyan kimerültek voltunk és annyira fáztunk, hogy fel akartunk mászni az egyik halomra, hogy megpihenjünk és aludjunk is kicsit. A mamám megitatott egy kis rummal, mert nagyon fáztam. Mindenféle ruhát, kabátokat és szvetereket dobtak rám. A következő, amire emlékszem, az volt, hogy “ssshhhh” hang ébreszt fel. Kinyitottam a szememet, és láttam azt a fényt felettünk. Elmozdult, majd kialudt. Visszaaludtam, majd egy társunk ébresztett. “Hé, zászlókat találtam, piros-fehér-pirosakat, ez már a határ.” Ez rendben is lett volna, de melyik oldalon vagyunk. Az egyik asszony javasolta, hogy menjünk a zászlókkal párhuzamosan, és majd csak kiderül, hol vagyunk. Jó, mondták a többiek, de így mindkét oldalról lőhetnek ránk. Jobb lenne talán keresztül menni a határon, és szétnézni. Felmentünk hát a dombra. Hajnalodott. Észrevettem egy villanyoszlopot, az “Achtung Hoch Spannung”- Vigyáza, magasfeszültség felirattal, és azt gondoltam, biztos, hogy Ausztriában vagyunk, hisz ez németül van. Pár másodperccel később egy lovaskocsi jött arra. A férfi, aki rajta ült, magyarul szólt hozzánk. “Minden rendben, a jó oldalon vannak, Ausztriában,” – mondta. Kérdezte, hogy honnan jöttünk. A hátunk mögé mutattunk. Nézzenek csak jobban szét – mondta. Már elég világos volt, hogy lássuk, pár száz méterre a helytől, ahol a talpfákon aludtunk, egy őrház állt. Épp őrségváltás volt. Biztosan meglátták volna magukat – mondta a férfi. Elvitt minket a legközelebbi postahivatalhoz, ahol felveszik a menekülteket. Nemsokára érkezett egy postabusz és felszálltunk rá. Émelyegtem és kihánytam az ételt, amit korábban ettem. A buszsofőr igazán kedves volt hozzám Rögton megállította a buszt és feltakarította a buszt. Aztán beszaladt egy üzletbe, és vett nekem egy tábla csokoládét. Bár nem éppen erre volt szükségem, amilyen rosszul éreztem magam. De soha nem fogom elfelejteni ezt a kedves gesztust. Aztán egy nagy kastélyban kötöttünk ki, amit ideiglenes táborra és szállóhellyé alakítottak a magyar menekültek számára. Kis idő múltán az ott tartózkodó gyerekek távoli barátok lettek, és együtt fedeztük fel ezt a nagy kastélyt Kismartonban, Eisenstadtban.

Egy hétig lehettünk ott, amikor a menekülteket csoportokba sorolták. Különböző táborokba küldték a gyerekes, a gyerek nélküli családokat és az egyedülálló embereket. Két évet töltöttünk menekülttáborokban és iskolákban, míg végül megkaptuk a vízumot az amerikai úthoz. Máig emlékszem az öreg, propeller-hajtotta négymotoros DC-6B repülőgépre, amely Münchenből az írországi Shannonba szállított minket, aztán Ganderbe Newfoundlandban, majd New Yorkba. A New Yorkba való utunk elég rázós volt. A mamám az ablaknál ült, és mondogatta, hogy nézd csak, Péter, azok a házak úgy néznek ki mint a gyufaskatulyák. 18 órai repülés után érkeztünk az Egyesült Államokba.

Miután biztonságban kijutottunk Magyarországról, tudtam csak meg, hogy igazán volt valaki a padláson, aki lelőtte az orosz tisztet, de senki sem adta fel őt.

Soltész A. Péter

A PAS-COM , Inc cég elnöke, mely nemzetközi ügyfeleknek szolgál tanácsadással telekommunikációs, számítógépes és high tech ügyekben, beleértve a peres ügyekben való tanácsadást. Pályafutása során több high tech és telekommunikációs cégnél töltött be ügyvezető igazgatói állást. Villamosmérnöki képesítést szerzett a New Yorki Egyetemen és a New Yorki Városi Egyetemen. Jelenleg a Magyar- Amerikai Koalíció titkára és igazgatósági tagja Washingtonban.